

AUREL DUMITRAȘCU

ASPECTE PRIVIND NAȚIONALIZAREA PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE ÎN JUDEȚUL VÎLCEA (11 Iunie 1948)

★

ISTORIE

Actul istoric de la 23 August 1944, a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă din țara noastră, moment crucial în zbulcământul istoric al poporului român care a deschis era marilor transformări revoluționare în societatea românească.

În noua epocă istorică au avut loc evenimente de mare însemnătate pentru evoluția ulterioară a României, între care se înscrie naționalizarea principalelor mijloace de producție, împlinită la 11 iunie 1948, care a reprezentat de fapt un act fundamental pentru progresul economic și social al țării, a marcat de fapt „începutul făuririi societății socialiste în România”¹.

Caracteristica dominantă a perioadei de la actul insurecțional și până la cel al naționalizării o constituie adoptarea de către partidul comunist și guvernul democratic, a unor măsuri de ordin politic și economic considerate ca adevărate momente pregătitoare, fără de care nu s-ar fi putut împlăni trecerea în proprietatea statului, ca bun comun al poporului, a principalelor mijloace de producție.

Din prima categorie de măsuri amintim: realizarea unității mișcării sindicale (26, 30.I.1945), instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor (6 III-1945), victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare (19 XI-1946) abolirea monarhiei și proclamarea Republicii (30 XII-1947) și în final, făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare (21—23 II-1948)².

În același timp și în strânsă legătură cu măsurile de ordin politic s-au luat și o serie de măsuri economice din care menționăm între altele: legi-

1. Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, 1975, p. 55.

2. Vezi pe larg problema la: G. Sonea, *Naționalizarea principalelor mijloace de producție în România*, București, 1968, p. 13—33, 55; Gh. Dolgu, *Semnificația naționalizării principalelor mijloace de producție în România*, în: „Naționalizarea și progresul economic social”, București, 1974, p. 18—22; V. Bozga, *La trei decenii de la naționalizarea principalelor mijloace de producție*, în: „Revista de istorie”, 31, 6, 1978, p. 949—953; N. Marcu, I. Puia, A. Cherciu, V. Bozga, R. Vasile, *Istoria economică*, București, 1979, p. 380—420, 430—432.

ferarea reformei agrare (23 III-1945), etatizarea Băncii Naționale a României (20 XII-1946), reorganizarea Ministerului Industriei și Comerțului (5 IV-1947), crearea oficiilor industriale (20 V-1947)³.

Toate aceste măsuri cu un pronunțat caracter anticapitalist vizau totodată disciplinarea inițiativei particulare și obligarea ei să se înscrie în perimetrul interesului general, aveau în vedere redresarea economiei naționale, îngrădirea evaziunii, speculei și sabotajului economic.⁴

Pregătirea naționalizării principalelor mijloace de producție de la 11 iunie 1948 a comportat și adoptarea unor măsuri speciale de ordin statistic, organizatoric și juridic care vizau direct înfăptuirea ei. Astfel, inventarierea întreprinderilor industriale, de transport, comerciale și de credit, efectuată între 15—24 X-1947, a furnizat statului informații precise cu privire la numărul, capacitatea și situația acestora, permițându-i să se orienteze exact asupra acelor ce urmau să treacă în patrimoniul său⁵. De asemenea, s-au adoptat măsuri care au dus la întărirea organelor de partid și sindicale locale, a comitetelor de fabrică, la alegerea anticipată a cadrelor muncitorești, care au primit sarcina să conducă întreprinderile naționalizate.

Adoptarea primei Constituții a R.P.R. de către M.A.N. la 13 aprilie 1948, a reprezentat actul juridic care înscrisa trecerea în proprietatea statului român ca bun comun al poporului, a unei însemnate părți din averea țării⁶. Prima Constituție cu adevărat democratică prevedea că „bogațiile de orice natură ale subsolului, zăcămintele miniere, pădurile, apele, izvoarele de energie naturală, căile de comunicație, ferate, rutiere, pe apă și în aer, poșta, telegrafii, telefonul și radioul aparțin statului ca bunuri comune ale poporului” (art. 6) precizând că atunci „cînd interesul general cere, mijloace de producție, băncile și societățile de asigurare, care sînt proprietatea particulară a persoanelor fizice sau juridice, pot deveni proprietatea statului, adică bun al poporului, în condițiile prevăzute de lege” (art. 11)⁷.

În preajma actului revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție înfăptuit la 11 iunie 1948, județul Vilcea dispunea de o industrie slab dezvoltată și cu o structură înapoiată, neputînd asigura o valorificare corespunzătoare importantelor resurse naturale și de muncă existente în această zonă. În „Raportul asupra stării economice din circumscripția Camerei de Comerț și Industrie Rm. Vilcea” întocmit la 30 decembrie 1947 erau înmatriculate 1418 firme individuale și sociale⁸, la care lucrau 34 129 de muncitori și meseriași⁹. Dintre acestea 140 erau firme industriale¹⁰ în marea lor majoritate mici întreprinderi și ateliere a căror producție aveau un caracter meșteșugăresc în care lucrau între 5—20 muncitori. În cadrul acestor întreprinderi ponderi însemnate aveau

3. *Ibidem*.

4. Ch. Dolgu, *op. cit.*, p. 22.

5. *Idem*, p. 23.

6. Legea nr. 114. Constituția Republicii Populare Române („Monitorul oficial” nr. 87 bis din 13 aprilie 1948).

7. *Ibidem*.

8. Arh. Stat. Rm. Vilcea, *Fond Camera de Comerț și Industrie Rm. Vilcea*, dos. 110/1947, f. 3.

9. *Ibidem*.

10. *Ibidem*, dos. 114/1947, f. 13.

unitățile industriei alimentare (mori, brutării, prese de ulei), industriei ușoare (dărace, ateliere de prelucrarea pieilor), ale industriei materialelor de construcții (cariere, fabrici de cărămidă).

Existau și unități mai mari cum ar fi : sectorul C.F.R. Rm. Vilcea, fabricile de cherestea „Carpatina” și „Vaslatul”-Brezoi, „Arnota”-Bistrița, salina Ocnele Mari, fabricile de piele și încălțăminte „Întreprinderea Oprea Șimian și filii” Rm. Vilcea și „Tâbăcăria românească”-Horezu. În unitățile industriale propriu-zise care aveau o putere instalată de peste 6.500 CP lucrau circa 7 500 muncitorii¹¹ din care numai 30% erau calificați¹².

Din cele 140 „firme industriale”, multe erau închise sau sezoniere iar majoritatea produceau sub capacitatea normală. Toate întreprinderile duceau lipsă de materii prime, piese de schimb, combustibil sau mină de lucru calificată. La toate acestea se adăuga procesul de uzură fizică și morală a mașinilor, utilajelor și instalațiilor ca urmare a folosirii lor intense și a lipsei de posibilități de înnoire și modernizare a acestora.

În perioada premergătoare înfăptuirii naționalizării principalelor mijloace de producție, se constată creșterea spiritului de organizare al muncitorilor vilceeni care impun patronilor introducerea contractului colectiv de muncă, înființarea economatelor, cantinelor și căminelor de zi pentru copii.¹³

În întreaga țară, pregătirea actului revoluționar al naționalizării s-a făcut în cel mai desăvârșit secret, pentru a surprinde burghezia nepregătită, evitând astfel posibilitatea acesteia de a distruge, sustrage și înstrăina bunuri și valori materiale, de a încerca să submineze regimul democrat prin acte de sabotaj economic.

Pentru pregătirea și conducerea efectivă a trecerii principalelor mijloace de producție în proprietatea statului, Secretariatul C.C. al P.C.R. a hotărât, constituirea Comisiei superioare de naționalizare, a Comisiei tehnice de naționalizare¹⁴ ca organ executiv și comisii județene de naționalizare*, menite să pună în practică măsurile politico-organizatorice cerute de acest act revoluționar¹⁵.

În conformitate cu planul elaborat anterior, la 10 iunie 1948 a fost convocată Plenara C.C. al P.C.R. care a discutat și aprobat lucrările de pregătire a naționalizării principalelor mijloace de producție, inclusiv proiectul de naționalizare prezentat de Biroul Politic al C.C. al P.C.R.¹⁶.

În același seară, la sediul C.C. al P.C.R., au fost convocați secretarii Comitetelor județene de partid și instructorii Comitetului Central care au fost instruiți cu privire la modul de preluare a întreprinderilor¹⁷. Tot atunci la sediul Comitetelor județene de partid, locuitorii secretarilor de

11. Arhiva Comitetului județean Vilcea al P.C.R., *Fond 32*, dos. 30/1947, f. 33, 83—88.

12. *Ibidem*, *Fond 1*, dos. 30/1947, f. 133.

13. Arh. Stat. Craiova, *Fond Inspectoratul general administrativ Craiova*, inv. 72/1947, f. 2—3.

14. Arhiva Comitetului Central al P.C.R., *Fond 2*, dos. 24, f. 8.

* Au fost constituite 35 de comisii județene de naționalizare din care 18 au răspuns de mai multe județe.

15. Arh. C.C. al P.C.R., *Fond 2*, dos. 24, f. 24.

16. „Scinteia” nr. 1151 din 21 iunie 1948.

17. G. Sonea, *op. cit.*, p. 69.

partid** au convocat comisiile de naționalizare***, membrii birourilor județene, comisiile județene sindicale, secretarii organizațiilor de partid și noii directori ai întreprinderilor ce urmau să fie naționalizate cărora pînă la sosirea de la București a secretarilor Comitetelor județene li s-au prelucrat diferite materiale de partid¹⁸.

A doua zi, la ora patru dimineța, la sediul județenei de partid din Rm. Vilcea, B-dul T. Vladimirescu, după sosirea secretarului Comitetului județean, Marinescu Bădică a avut loc ședința de constituirea oficială a Comisiei județene de naționalizare din care făceau parte.¹⁹

— Marinescu Bădică, președintele comisiei

— Humă Bogdan, secretarul comisiei, delegatul Direcției generale a controlului economic.

— Pătrășcoiu Ion, prefectul județului

— Toth Carol președintele Consiliului sindical județean

— Birsănescu I. administratorul financiar.

În aceeași ședință comisia a luat cunoștință de „Proiectul pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare de asigurări, miniere, de transport și telecomunicații” cit și „Instrucțiunile pentru administratorii întreprinderilor naționalizate atribuite Ministerului Afacerilor Interne, materiale aduse de la București de către Marinescu Bădică. Apoi, comisia județeană de naționalizare a convocat o ședință la care au participat secretarii organizațiilor de partid, reprezentanții comitetelor sindicale și noii directori, cu care prilej s-a făcut instructaj cu privire la preluarea întreprinderilor, după care s-au reîntors la unitățile respective pentru a asigura ordinea, paza și securitatea acestora. În aceeași ședință s-a discutat proiectul naționalizării prezentat de Consiliul de Miniștri, pe care l-au votat toți cei 400 de deputați.²⁰ Potrivit acesteia, au trecut în patrimoniul statului toate bogățiile subsolului, care nu se găseau în proprietatea statului la 13 aprilie 1948, cînd a intrat în vigoare noua Constituție, precum și principalele întreprinderi individuale, societățile și asociațiile particulare, industriale, bancare, de asigurări, miniere, de transporturi și telecomunicații, al căror rol economic prezenta o importanță deosebită pentru stat²¹.

Imediat după ce a fost difuzat ordinul guvernului de ocupare a întreprinderilor (ora 14,00), colectivele de naționalizare din județ au anunțat comisia județeană de ocuparea acestora și preluarea posturilor de conducere de către noii directori.²² Printre aceștia găsim și numele lui Chirtop Petre, membru de partid cu stagiul din ilegalitate, cunoscut luptător antifascist. În același timp, a fost mobilizat întregul activ județean de partid

** Locuitorul secretarului Comitetului județean de partid Vilcea era Oproiu Vasile.

*** Inițial Comisia județeană de naționalizare a avut în componența sa pe: Marinescu Bădică, președinte, Florescu I. D., secretar, Pătrășcoiu Ion, Toth. Carol și Săndulescu C., membrii.

18. G. Sonea, op. cit., p. 69.

19. Arh. Com. Jud. Vilcea al P.C.R., Fond I, dos. 3/1948, f. 22.

20. Gh. Dolgu, op. cit., p. 13.

21. Legea nr. 119. Naționalizarea întreprinderilor bancare de asigurări miniere și de transporturi. („Monitorul oficial” nr. 133 bis din 11 iunie 1948).

22. Arh. Com. Jud. Vilcea al P.C.R., Fond I, dos. 3/1948, f. 203.

care a participat la toate cele 14 mitinguri organizate în Rm. Vilcea și județ, subliniind cu acest prilej importanța legii naționalizării pentru dezvoltarea economică, politică, socială și culturală a țării.²³

În urma aplicării legii nr. 119 din 11 iunie 1948, în județul Vilcea au trecut în proprietatea statului, ca bun al întregului popor un număr de 61 de întreprinderi, din care 47 de interes local, marea lor majoritate aparținând industriei alimentare (mori, brutării și prese de ulei).

Ramuri industriale	Nr. întrepr. naționalizate	Nr. întrepr. intrate în patrimoniul		
		statului	orașului Rm. Vilcea	comunelor rurale și urbane
A. Industria energetică	8	6	—	2
B. Industria extractivă	1	1	—	—
C. „ prelucrătoare	—	—	—	—
„ metalurgică	—	—	—	—
„ electrotehnică	—	—	—	—
„ chimică	—	—	—	—
„ mat. construcții	1	—	—	1
„ lemnului	12	5	1	6
„ pielăriei	5	5	—	—
„ textilă	—	—	—	—
„ alimentară	37	—	7	30
D. Transporturi și telecomunicații	—	—	—	—
TOTAL GENERAL	61	17	8	39

Existența unei slabe industrii rezultă și din numărul foarte mic și a inexistenței unor unități economice aparținând ramurilor de bază ale economiei.

Actul istoric al naționalizării principalelor mijloace de producție, consecință firească a cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și celelalte categorii sociale, a găsit în județul Vilcea, ca pretutindeni în țară, un profund ecou în rindul maselor largi populare. De pildă, în telegrama Comitetului județean de partid adresată C.C. al P.C.R. se sublinia viul interes și deplina aprobare cu care comuniștii și toți oamenii muncii de pe meleagurile vilcene au luat cunoștință de actul naționalizării și în consens cu gândurile și sentimentele întregului popor, vad în această lege o nouă și semnificativă măsură pentru cucerirea de noi victorii în drumul spre fericirea și bunăstarea poporului²⁴.

23. *Ibidem*, dos. 5/1948, f. 108.

24. Intocmit după tabele aflate la Arh. Com. jud. Vilcea al P.C.R., *Fond. 1*, dos. 1 b/1948, f. 118; dos. 3/1948, f. 203—204; dos. 4/1948, f. 18—10, 21, 30, 41—42, 61, 120, 204—205; fond 8, dos. 5/1948, f. 17; Arh. Stat. Rm. Vilcea, *Fond. Pref. jud. Vilcea*, dos. 43/1948, f. 15; dos. 5/1949, f. 32; *Fond. Insp. Muncii*, dos. 6/1948, f. 70; *Fond. Primăria Rm. Vilcea*, dos. 6/1948, f. 19; Arh. Stat. Craiova, *Fond. Insp. g.-ral adm. Craiova*, inv. 9, pachet 4, dos. 10/1948, f. 216, 362—363.

24. Arh. Stat. București, *Fond. Ministerul propagandei, Direcția Presei interne*, inv. 303/1948, f. 7.

Din Rm. Vilcea și Brezoi au fost trimise pe adresa C.C. al P.C.R., guvernului și M.A.N., telegrame și moțiuni de către muncitorii de la fabricile de încălțăminte și cherestea, prin care își exprimau deplina satisfacție și aprobare unanimă față de trecerea în proprietatea statului a principalelor mijloace de producție, act care se va răsfringe, fără îndoială, bine făcător asupra întregului popor²⁵.

Intruniți în mitinguri organizate în după amiaza zilei de 11 iunie 1948, muncitorii de la fabricile : „Carpatina“ și „Vasilatul — Brezoi, „Întreprinderea Oprea Șimian și fil“, „Ing. N. Lupaș“, „N. Lupaș“, „C. Hanciu“ Rm. Vilcea și moara „Oltul“ din Drăgășani au salutat istorica hotărâre a Partidului Comunist și a guvernului angajându-se să păzească cu sfințenie bunurile poporului, să sporească vigilența și lupta împotriva celor ce ar îndrăzni să se facă uneltele foștilor patroni, să muncească pentru dezvoltarea economiei naționale, pentru progresul general al societății²⁶.

Primarul orașului Rm. Vilcea, Iosif Himler, menționa în raportul informativ al primăriei din luna iunie, că preluarea întreprinderilor „a produs o bună impresie în rindul populației fiind conștientă că odată cu trecerea mijloacelor de producție în mâna statului va crește producția și în consecință se va îmbunătăți mult viața omului muncitor“. Preluarea întreprinderilor continua raportul „n-a influențat în rău nici producția și nici aprovizionarea populației“²⁷.

La rindul său, prefectul județului, Ion Pătrășcoiu, menționa în raportul trimis Inspectoratului general administrativ Craiova, că : „Naționalizarea a fost primită cu satisfacție de populație. Întreprinderile naționalizate funcționează în bune condițiuni, iar muncitorii lucrează cu mai multă tragere de inimă, știind că acum de produsele muncii lor nu vor mai profita capitaliștii exploataitori, ci poporul“²⁸.

Acest moment important în dezvoltarea economico-socială a țării a fost primit cu bucurie și satisfacție și de populația din celelalte orașe ale județului, care „vede că s-a pus astfel capăt rolului și influenței din trecut al unui grup restrâns de exploataitori care țineau județul în mină“²⁹.

Actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție a fost salutat cu nemărginită bucurie și de locuitorii satelor vilcene care „înțeleg că din moment ce mijloacele de producție au trecut în mâna statului, viața celor ce muncesc se va îmbunătăți“³⁰.

La indicația Comitetului județean de partid legea naționalizării a continuat să fie popularizată în conferințe ținute de activiști de partid și de sindicat în numeroase localități ale județului pentru lămurirea maselor muncitoare asupra importanței deosebite ce o prezintă în orientarea economiei naționale către statul socialist. Participanții la astfel de întruniri se angajau să-și înzecească eforturile pentru mărirea producției, pentru întâ-

25. Ibidem, f. 15.

26. „Înainte“ din 16 iunie 1948.

27. Arh. Stat. Rm. Vilcea, Fond Primăria Rm. Vilcea, dos. 6/1948, f. 18.

28. Arh. Com. jud. Vilcea al P.C.R., Fond 1, dos. 1 b/1948, f. 128 ; Arh. Stat. Craiova, Fond. Insp. g-rai adm. Craiova, inv. 18/1948, f. 171, 176.

29. Arh. Stat. Craiova, Fond. Insp. g-rai adm. Craiova, inv. 18/1948, f. 18 ; Arh. Stat. Rm. Vilcea, Fond Primăria Rm. Vilcea, dos. 10/1948, f. 21.

30. Arh. Com. jud. Vilcea al P.C.R., Fond 1, dos. 1 b/1948, f. 126.

rurea vigilanței față de uneltirile dușmanilor și să continue cu mai multă hotărâre lupta pentru a cuceri noi victorii în drumul spre socialism³¹.

Pentru aplicarea justă a legii nr. 119 din 11 iunie 1948, Comisia județeană de naționalizare a trecut la depistarea și încadrarea în lege a întreprinderilor nidentificate sau a celor care s-au sustras legii pe motivul că nu au capacitatea de producție și forța motrice instalată pentru a fi trecute în rîndul unităților supuse naționalizării. Astfel, Comisia superioară de naționalizare a fost informată că în județ au fost omise unele fabrici de cherestea, mori, brutării, prese de ulei etc., urmînd ca acestea să treacă de urgență în patrimoniul statului³².

La 19 iunie 1948, preluarea întreprinderilor era terminată, în schimb inventarierea bunurilor era făcută în proporție de numai 60—70%, datorită neregulilor existente în registrele acestora³³. De pildă, la „Carpatina” din Brezoi „registrele comerciale erau operate numai pînă la data de 31 ianuarie 1948”³⁴.

La indicația Comitetului județean de partid sînt trimiși contabili experți și ajutători care să dea îndrumările necesare și să ajute efectiv în munca de inventariere, astfel ca și această acțiune să se termine în cîteva zile.

Spre deosebire de bucuria cu care oamenii muncii din orașele și satele vîlcene au întîmpinat acest eveniment hotărîtor în desfășurarea revoluției socialiste „fostii patroni ai întreprinderilor naționalizate apreciau negativ această operațiune”³⁵. Prin zvonuri tendențioase, sustrageri, și dispersări de bunuri încercau să împiedice aplicarea în practică a legii naționalizării, să submineze încrederea maselor populare față de partid și guvern. De pildă, în ziua de 12 iunie 1948, în orașul Drăgășani s-a lansat zvonul că odată cu naționalizarea morii „Oltul” din localitate „nu va mai fi pline în oraș”, cu scopul de a crea panică în rîndul populației locale și din satele învecinate³⁶.

La unele întreprinderi foștii patroni au încercat și chiar sustras acte, unelte și alte bunuri de valoare. Astfel, la fostul patron de la „Tăbăcăria românească” din Horezu au fost găsite 1000 fuse meșină, 100 lăzi cu tocure, 75 kg. cuie de lemn, piese, unelte și alte bunuri sustrate de la naționalizare³⁷. La cele patru fabrici de tăbăcărie, piele și încălțăminte din Rm. Vilcea, lipseau cantități apreciabile de piei brute și alte materiale³⁸. De asemenea, la fabrica de butoale „Mitică T. Șimian” din același oraș s-au găsit ascunse cantități însemnate de materii prime, provenind în special de la „Întreprinderea Oprea Șimian și filii”³⁹.

Organele de stat cu sprijinul nemijlocit al muncitorilor au descoperit la fostul director al fabricii de cherestea „Vasilatul”-Brezoi diferite piese și materiale sustrate de la naționalizare⁴⁰, iar la directorul de la „Mica”

31. Arh. Stat Craiova, *Fond Insp. g-ral adm. Craiova*, inv. 13/1948, f. 183.

32. Arh. Com. jud. Vilcea al P.C.R., *Fond I*, dos. 5/1948, f. 66; Arh. Stat Rm. Vilcea, *Fond. Primăria Rm. Vilcea*, dos. 6/1948, f. 16.

33. Arh. Com. jud. Vilcea al P.C.R., *Fond. 8*, dos. 5/1948, f. 17.

34. *Ibidem*.

35. Arh. Stat Craiova, *Fond. Insp. g-ral Craiova*, inv. 9, pachet 4, dos. 10/1948, f. 27; Arh. Stat Rm. Vilcea, *Fond Primăria Rm. Vilcea*, dos. 6/1948, f. 19.

36. Arh. Com. jud. Vilcea al P.C.R., *Fond. 8*, dos. 5/1948, f. 19.

37. *Ibidem*, fond I, dos. 5/1948, f. 40.

38. *Ibidem*.

39. *Ibidem*, dos. 4/1948, f. 62.

40. *Ibidem*, f. 64.

din aceiași localitate, pe lângă piese și alte bunuri, au găsit și o bogată corespondență particulară din care rezulta atitudinea sa dușmănoasă față de partid și de stat.⁴¹ Din verificările făcute la această întreprindere rezultă că o bună parte din fonduri n-au fost investite pentru lucrarea minieră, luind alte căi ceea ce îl determină pe noul director Andrei Vasile să insiste pentru recuperarea acestora. De asemenea, la fabrica de gheață din Rm. Vilcea s-a constatat lipsa „unui electromotor care făcea deplasarea macaralei pe șenile de-a lungul bazinei” ridicat de unul din foștii proprietari, Herman Branstein, „sub pretextul că îl înlocuiește cu un altul”⁴².

Încercările foștilor patroni de a împiedica realizarea naționalizării în județul Vilcea au eșuat în fața hotărârii ferme a colectivelor de muncitori de a apăra noile întreprinderi intrate în patrimoniul statului. Astfel, sub directa îndrumare a Comitetului județean de partid „în fiecare întreprindere (naționalizată-n.a) s-au format echipe cu schimburi din trei în trei ore. În total, în fiecare întreprindere au stat 30—50 de tovarăși care au făcut de pază în continuu”⁴³.

Cei numiți să conducă întreprinderile naționalizate, în marea lor majoritate proveniți din colectivele unităților industriale preluate de stat, au fost primiți și salutați cu încredere și bucurie de către muncitori. Sarcinile noilor directori n-au fost dintre cele mai ușoare, dacă ținem seama de lipsa lor de experiență, de situația reală a întreprinderilor recent naționalizate, nivel tehnic scăzut, grad de uzură fizică și morală avansat, la care se adaugă greutățile create de lipsa materiilor prime, a fondurilor bănești și a cadrelor specializate, ceea ce făcea în unele cazuri aproape imposibilă utilizarea întregii capacități de producție.

Cu toate acestea, hotărâți și activi, noul directori sprijiniți de organizația de partid și de colectivele de muncă-sublinia un raport al Comisiei județene de naționalizare — se orientează bine la locul de muncă și depun multă stăruință pentru creșterea producției, pentru bunul mers al întreprinderilor⁴⁴. În același timp în rândul muncitorilor se constată o atitudine nouă, conștientă față de muncă, față de mijloacele de producție și de produsele realizate, știind că de acum înainte ei sînt adevărații beneficiari ai bunurilor obținute⁴⁵.

Datorită noului climat de muncă, muncitorii, tineri și vîrstnici, la indemnul comuniștilor au trecut la repunerea în funcțiune a tuturor capacităților de producție, în general la parametrii normali de funcționare. Astfel, într-un timp record a fost pusă în funcțiune fabrica de gheață din Rm. Vilcea, care în momentul preluării nu funcționa⁴⁶. Colectivul de muncitori de la fosta fabrică de cherestea „Vasilatul” din Brezoi, care își întrerupsese activitatea din cauza inundațiilor, asumîndu-și sarcina repunerii în funcțiune pînă la 15 iunie, lucrau zi și noapte în frunte cu secretarul de partid și noul director, pentru ca angajamentul să devină faptă⁴⁷.

41. *Idem*.

42. Arh. Stat. Rm. Vilcea, *Fond. Primăria Rm. Vilcea*, dos. 6/1948, f. 7.

43. Arh. C.C. al P.C.R., *Fond 2*, dos. 24, f. 167; Arh. Stat. Craiova, *Fond Insp. g-rai adm. Craiova*, inv. 18/1948, f. 183.

44. Arh. Com. jud. Vilcea al P.C.R., *Fond 1*, dos. 1b/1948, f. 189.

45. *Idem*, *Fond 2*, dos. 3/1948, f. 111; *fond 8*, dos. 3/1948, f. 17.

46. *Idem*, *Fond 1*, dos. 1b/1948, f. 118.

47. *Ibidem*.

După preluare, organizațiile de partid, cu sprijinul nemijlocit al comitetelor sindicale, al organizațiilor de tineret și femei au desfășurat o susținută activitate în rândul colectivelor de muncitori reușind să întărească disciplina în muncă, să reducă simțitor numărul întârzierilor și absențelor nemotivate, să asigure nu numai continuitatea producției ci și depășirea ei. De pildă, la fosta „Carpatina” din Brezoi, la sfârșitul lunii iunie a fost depășit planul de producție la cherestea cu 700 mc., iar muncitorii de la „Tăbăcăria românească” din Horezu raportau o depășire a planului cu 33% mai mult față de luna mai⁴⁸.

Lună de lună obțin depășiri substanțiale în producție și muncitorii de la fabricile de tăbăcărie, piele și încălțăminte, fosta moară Olga Geltsch din Rm. Vilcea, „Mica” din Brezoi, iar colectivul de muncitori de la uzina electrică rimniceană reduce considerabil consumul de combustibil⁴⁹.

În întreprinderile vilcene se generalizează mișcarea de inovații și raționalizări, se organizează primele forme de întrecere socialistă. Astfel, la fabrica de lăzi a „Întreprinderii forestiere de stat” Brezoi, prin introducerea unei inovații de către mecanicul Anghel L. și tâmplarul Eplingher I. s-a mărit producția de la 1500 scinduri pe zi la 12.000, aducând un venit net de 15.000 lei pe zi⁵⁰. Muncitorii din cadrul amintitei întreprinderi, fiind chemați la întrecere socialistă de confrății lor de la „Întreprinderile forestiere Cloșani”-Mehedinti, prin folosirea riguroasă a celor opt ore de muncă, prin introducerea unor inovații, depășesc planul de producție pe luna august cu 30% și câștigă steagul întrecerii⁵¹. Creșteri substanțiale față de planul de producție obțin și muncitorii de la „Mica”-Brezoi, care produc în luna septembrie cu peste 650 kg. mică mai mult decât în luna iunie, iar la fosta moară O. Geltsch producția ajunge la 30 de vagoane față de 10,5 vagoane cât obținuse pe luna iunie⁵². De asemenea, colectivul de muncitori de la „11 iunie” din Rm. Vilcea, (fosta întreprindere „Oprea Șimian și fii”) răspunzând chemării la întrecere a muncitorilor de la „Talpa” din București, cu toată lipsa de materii prime, piese de schimb etc., obțin în luna septembrie o producție mai mare cu 15% față de luna precedentă⁵³.

Printr-o mai bună organizare a muncii, fabrica de gheață din Rm. Vilcea își mărește capacitatea de producție de la 2500 kg. la 3500 kg. în 24 de ore, obținând la sfârșitul primei decade a lunii septembrie un beneficiu de 26.245 lei.⁵⁴

Trecerea la economia socialistă a generat o atitudine nouă față de muncă, manifestată și prin ample acțiuni de muncă patriotică a căror valoare s-a ridicat în perioada 11 iunie — 29 iunie 1948 la 10.000.000 lei.⁵⁵

În același timp cu creșterea producției și productivității muncii în industrie, administratorii morilor și preselor de ulei naționalizate urmărind o creștere cât mai rapidă a rentabilității acestora au amenajat crescătorii de porci la : Băbeni, Oltețu, Bătășani, Dozești, Făurești, Firtățești, Laloșu,

48. *Ibidem*, f. 119 : dos. 3/1949, f. 111.

49. *Ibidem*, dos. 1b/1948, f. 257, 283, 297, 319.

50. *Ibidem*, f. 189.

51. *Ibidem*, dos. 3/1948, f. 123, 186.

52. *Ibidem*.

53. *Ibidem*.

54. Arh. Stat. Rm. Vilcea, *Fond Primăria Rm. Vilcea*, dos. 6/1948, f. 35.

55. Arh. Stat. Craiova, *Fond Insp. g-rai. adm. Craiova*, inv. 9, pachet 4, dos. 10/1948, f. 367.

Pleșoșu, Sinești, Zătrești etc.⁵⁶ O crescătorie de porci amenajează și Codreanu Petre la presa de ulei din Băbeni-Bistrița, iar administratorul morii din Otetelișu, Jianu Rafailă, pune în funcțiune un atelier care putea efectua reparațiile necesare tuturor morilor din județ.⁵⁷

Crearea sectorului socialist cu rol determinant în economia națională, în urma naționalizării principalelor mijloace de producție, a pus în fața partidului și guvernului sarcina creării condițiilor organizatorice în vederea trecerii la conducerea planificată a economiei. În acest scop, prin Decretul nr. 119 din 1 iulie 1948 a fost înființată Comisia de Stat a Planificării. De asemenea, au fost reorganizate ministerele economice pe principalele ramuri de producție⁵⁸.

În cadrul noilor măsuri luate pentru continuarea dezvoltării economiei românești, locul principal l-a ocupat coordonarea activității economice după un plan general și conducere programată a producției pe ramuri și grupe de ramuri. Astfel, la 12 iulie 1948, prin Decretul nr. 126 în locul oficiilor industriale au fost create centralele industriale cu multiple atribuții în domeniul producției, investițiilor, procurării de utilaje, credite, etc.⁵⁹. De pildă, fosta „Carpatina” din Brezoi a fost preluată de către „Centrala industrială a lemnului, iar fabricile de piele și încălțăminte din Rm. Vilcea și Horezu de către Centrala industrială a pielăriei⁶⁰.

Începând cu a doua jumătate a anului 1948 s-a trecut la elaborarea și aplicarea programelor lunare de producție pentru toate întreprinderile naționalizate, programe care prevedeau folosirea judicioasă a capacităților de producție existente, a materialelor, mijloacelor financiare și a forței de muncă.

În vederea unei mai bune gospodăririi a întreprinderilor naționalizate s-a trecut la acțiunea de comasare a celor mici și a atelierelor nerentabile, creându-se astfel unități puternice cu o înzestrare tehnică superioară. De pildă, la Rm. Vilcea, brutăriile, o moară și fabrica de gheață au fost comasate primind denumirea de „Întreprinderile comerciale naționalizate”⁶¹.

La 22 iunie 1948, Secția financiară propunea primăriei orașului Rm. Vilcea „înființarea unui serviciu de conducere al întreprinderilor deja naționalizate, cît și pentru cele ce vor intra în patrimoniul obștei care să funcționeze sub direcția îndrumare a primarului Iosif Himler⁶². În conformitate cu Decizia primăriei nr. 288 din 3 iulie 1948, a fost numit ca director al întreprinderilor amintite, ajutorul de primar, Gh. Drosu, care era sprijinit în executarea atribuțiilor sale de către un colectiv consultativ format din șefii secțiilor : financiare, administrative și tehnice și un membru al comisiei interimare. În vederea coordonării activității tuturor întreprinderilor preluate de primărie, Gh. Drosu urma să formeze un birou din personalul de conducere al unităților economice din subordine⁶³.

56. Arh. Stat. Rm. Vilcea, *Fond Pref. jud. Vilcea*, dos. 48, f. 36.

57. *Ibidem*, f. 38.

58. Decret nr. 119 pentru înființarea Comisiei de Stat a Planificării („*Monitorul oficial*” nr. 150 din 2 iulie 1948).

59. Decret nr. 126 pentru înființarea Centralei Industriale („*Monitorul oficial*” nr. 158 din 12 iulie 1948).

60. Arh. Stat. Rm. Vilcea, *Fond. Primăria Rm. Vilcea*, dos. 7/1948, f. 32.

61. *Ibidem*, p. 36.

62. *Ibidem*, dos. 10/1948, f. 18.

63. *Ibidem*, dos. 6/1948, f. 38.

În același timp cu acțiunea de reorganizare a industriei s-a trecut la întocmirea și aprobarea de către partid și guvern a programului de investiții de care au beneficiat și întreprinderile vilcene. De pildă, primăria orașului Rm. Vilcea prin Decizia nr. 220 din 30 iunie 1948 prevedea în art. 1 că „se pune la dispoziția întreprinderilor comerciale naționalizate trecute asupra primăriei, suma de 1.000.000 lei pentru buna lor funcționare”⁶⁴.

Incurajați de succesele obținute în primele luni după naționalizare, oamenii muncii din județul Vilcea mobilizați de organizațiile de partid au acționat pentru reorganizarea vechilor fabrici, reprofilarea, dezvoltarea și întărirea economică a întreprinderilor crearea de noi secții, asimilarea de noi produse necesare economiei românești.

Depășind greutățile inerente începutului, numeroase colective de muncitori din județul nostru raportau la sfârșitul anului 1948 îndeplinirea și chiar depășirea programelor de producție, contribuind astfel la creșterea și întărirea sectorului socialist în cadrul economiei naționale⁶⁵.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție înfăptuită la 11 iunie 1948, a constituit una din victoriile decisive ale poporului român, punând temelle trainică viitoarei dezvoltări socialiste a țării, făuririi unei puternice economii naționale.

„Naționalizarea — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, urmare firească a cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimia, intelectualitatea și celelalte categorii sociale, a creat baza materială pentru trecerea la obiectivul istoric al făuririi societății fără clase, fără asupritori, a societății socialiste în România”⁶⁶.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție, primul act revoluționar al noii puteri de stat, instaurată la 30 decembrie 1947 s-a definitivat printr-o succesiune de legi elaborate și aplicate ulterior, prin care alte bunuri capitaliste au intrat în proprietatea statului. Astfel, în baza legii din 13 august 1948 au fost dizolvate toate întreprinderile bancare și instituțiile de credit particulare,⁶⁷ cu care prilej în județul Vilcea au intrat în patrimoniul statului un număr de 13 instituții financiare. De asemenea, la 9 septembrie 1948 au fost preluate de către stat întreprinderile de căi ferate particulare⁶⁸, necuprinse în legea nr. 119 din 11 iunie 1948.

La 3 noiembrie 1948 au trecut în proprietatea statului instituțiile medico-sanitare⁶⁹ și întreprinderile cinematografice⁷⁰. Conform acestor legi, în județul nostru a fost preluate de stat Sanatoriul „Dr. Th. Nicolaescu —

64. Ibidem, f. 43.

65. Ibidem, Fond Prefectura jud. Vilcea, dos. 44/1948, f. 17.

66. Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, București, 1979, p. 297—298.

67. Decretul nr. 197 pentru dizolvarea și lichidarea întreprinderilor bancare și instituțiilor de credit („Monitorul oficial” nr. 186 din 13 august 1948).

68. Decretul nr. 232 pentru naționalizarea unor întreprinderi de căi ferate („Monitorul oficial” nr. 209 din 9 septembrie 1948).

69. Decretul nr. 302 pentru naționalizarea instituțiilor sanitare particulare („Monitorul oficial” nr. 256 din 3 noiembrie 1948).

70. Decretul nr. 303 pentru naționalizarea industriei cinematografice și reglementarea comerțului cu produse cinematografice („Monitorul oficial” nr. 256 din 3 noiembrie 1948).

71. Arh. Com. Jud. Vilcea al P.C.R., fond 9/1948, f. 8, 34—35.

dr. Eug. Nicolaescu⁷¹, cinematografele „Adreani” și „30 Decembrie” (fostul „Aro”-n.a.) din Rm. Vilcea și „23 August” din Drăgășani⁷².

În vederea consolidării sectorului socialist, în special în agricultură, prin legea din 2 martie 1948 au fost expropriate pământurile lăsate prin reforma agrară în posesia foștilor moșieri, 50 de ha. teren și o parte a inventarului foștilor moșii. În județul Vilcea în baza legii amintite au fost naționalizate 4646 ha. împreună cu un bogat inventar agricol și 45 de conace deținute de 47 foști moșieri⁷³.

Prin legea din 2 aprilie 1949, au fost trecute în patrimoniul statului, farmaciile urbane, laboratoarele chimico-farmaceutice, depozitele de medicamente și laboratoarele de analize medicale⁷⁴. Conform acestei legi au fost naționalizate în județul nostru 15 farmacii și un laborator⁷⁵.

Pentru asigurarea unei mai bune gospodăririi a fondului de locuințe, în baza legii din 20 aprilie 1950 au fost naționalizate imobilele aparținând foștilor industriași, moșieri, bancheri și mari comercianți⁷⁶. În virtutea acestei legi în județul Vilcea au fost preluate de stat un număr de 302 imobile⁷⁷.

Noile legi adoptate și aplicate de partid și guvern după 11 iunie 1948, prin care alte bunuri și valori materiale au intrat în patrimoniul statului au fost salutate cu încredere și bucurie de către toți oamenii muncii din județul Vilcea.

Cu prilejul mitingurilor și adunărilor organizate, participanții însuflețiți de importantele măsuri, strâns uniți în jurul partidului se angajau să acționeze fără preget cu pasiune și dăruire patriotică pentru înflorirea și prosperitatea țării, pentru cucerirea de noi victorii în drumul spre socialism.

Aceste legi au creat premisele aplicării politicii de industrializare socialistă, de lichidare într-un termen scurt al înapoierii moștenite, politică pe temelul căreia industria — și în primul rând industria grea — avea să se dezvolte ca ramură principală a economiei naționale, factor, principal al progresului economic și social al României, al independenței țării, al nivelului de trai civilizat al poporului.

În anii socialismului, economia județului Vilcea a cunoscut un amplu proces de dezvoltare, înnoire și modernizare care a determinat mutații profunde de ordin calitativ în structura și volumul producției, dezvoltarea localităților, valorificarea resurselor materiale și umane, bogățiilor și condițiilor naturale, în ridicarea continuă a nivelului de trai al celor ce muncesc.

La baza dinamismului economiei vîlcene în ansamblu, a progreselor înregistrate în toate domeniile vieții economico-sociale, a stat politica științifică promovată cu consecvență de Partidul Comunist Român pentru propulsarea pe treptele civilizației și progresului a tuturor zonelor țării.

72. *Ibidem*, f. 36, 120—121.

73. Arh. Com. Jud. Vilcea al P.C.R., Fond 8, dos. 9/1949, f. 37, 119—121.

74. Decretul nr. 134 pentru naționalizarea unităților sanitare („Monitorul oficial” nr. 15 bis din 2 aprilie 1949).

75. Arh. Com. Jud. Vilcea al P.C.R., Fond 8, dos. 9/1949, f. 8—9, 12, 15—17.

76. Decretul nr. 92 pentru naționalizarea unor imobile („Monitorul oficial” nr. 36 din 20 aprilie 1950).

77. Arh. Com. Jud. Vilcea al P.C.R., Fond 8, dos. 8/1950, f. 1, 78.

O trăsătură esențială a dezvoltării economiei județului Vilcea o constituie amploarea procesului de dezvoltare și modernizare a industriei, ritmul înalt de creștere a producției industriale, îndeosebi în anii de după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român.

Odată cu creșterea producției industriale s-a îmbunătățit și diversificat structura acesteia, au apărut ramuri noi purtătoare a progresului tehnic: industria constructoare de mașini și industria energetică, s-au dezvoltat și modernizat industria chimică, și industria materialelor de construcții, industria ușoară și alimentară, întreaga bază tehnico-materială a industriei a fost reînnoită.

Prin obiectivele pe care le prevede, în spiritul liniilor directoare ale Congresului al XII-lea, planul-directivă de dezvoltare social-economică a județului Vilcea în anii actualului cincinal 1981—1985, asigură creșterea mai accentuată a potențialului economic, continuă prefacere multilaterală a acestor străbune meleaguri românești în contextul progresului și ridicării calității vieții pe întreg cuprinsul țării.

„Privind în perspectivă, — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenară largită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 — economia României va trebui să se bazeze pe o industrie modernă, puternic dezvoltată, pe o agricultură modernă, de înaltă productivitate, continuând să rămână și în viitor o țară industrial-agrară. Pe această bază se vor asigura dezvoltarea forțelor de producție, progresul general al societății, ridicarea bunăstării materiale și spirituale a poporului⁴²⁸.

LES ASPECTES SUR LA NATIONALISATION DES PRINCIPAUX MOYENS DE PRODUCTION DANS LE DISTRICT VILCEA — 11 JUIN 1948

RÉSUMÉ

La nationalisation de 11 juin 1948 des principaux moyens de production a constitué le premier acte qui a connu un rôle déterminant dans le déroulement de la révolution socialiste, en ouvrant une nouvelle étape dans l'histoire des relations de production dans notre pays.

Même que, en général, sur le plan national les divers aspects de l'acte historique mentionné sont connus l'auteur a essayé fondé sur les documents inédits d'archives, les journaux du temps et des ouvrages publiés — présenter quelques aspects particuliers en ce qui concerne l'organisation de cet acte révolutionnaire dans l'ancien district Vilcea, en encadrant toute fois les problèmes locaux dans le grand événement national-nationalisation.

Certaines données statistiques utilisées d'un caractère comparatif ice que l'écho du fait de 11 juin 1948 parmis les habitants de cet district, réussissent donner la signification majeure de l'événement qui a représenté la pierre fondamentale de la révolution socialiste.